

Blažej Belák

Veršovaná topografia

Mŕtva krajina

Putujú zo svadby na svadbu,
z karu na kar,
púštny vietor im nazerá do rodných listov,
prach piesočnatých ciest vrta do zubov,
vysilené blesky im poletujú nad hlavou,
doma ich už niet.
Chotár za dedinou od samého rána
sa plní tonami plastických nečistôt,
francúzskym chorobám medzi potkanmi sa tu darí,
vojna za vojnu jubiluje u susedov,
zatúlaný granát vybuchuje každú chvíľu za scénou.
Povojnová diplomacia vyvoňaná ako pobeħlica
sa zvrta pred očami oslepeného diváka,
dolár a rubel na obrazovke v horúcom objatí
podmaňujú nové a nové národy,
kým sťahovavé kmene očarené diaľnicou
kráčajú neúnavne popri nás
do domnelého Kanaánu,
kde zástup vodných víl v čiernom
striebornými lyžičkami prelieva
z Laborca, Váhu a Dunaja
dušičky nenarodených sirôt
do Mŕtveho mora.

Mŕtva krajina II

Kamže, kam, svadobčania?
Zložteže z chrbtov krošničky
s darmi pre nevestu,
pudlo s mastičkami pre starého svata,
pudielko so zelinkami a grošíkmi pre svadobnú mater,
debničku so sklom a pascami na myši
pre celú dedinu,
sme doma, aspoň podľa cintorínov.
Hľa, tu je stará hasičňa,
tu zasa zvonička,
tu stará škola,
tu nový most.
Čože je to za hukot?
Nič, to iba škripot lopát o kameň,
nad prázdnu osadou zíva nedokopaný hrob
ako premárnená príležitosť
aspoň raz poslúžiť bratom.
A tá pieseň?
To hrajú Pakistanci z Londýna našim dedinčanom,
nemýľme sa,
úniku ani im niet,
vyhnaných z otcovských priestorov
víziou ľahkého života
čaká na konci turné tá istá ťažká smrť.
A čo to letí našej krajine nad hlavou,
vari len z mraku októbrového tieň?
Páč! To rozprávková bytosť,
ktorú už nikto nechce čítať,
na diaľkovo ovládanom ohreble
letí do sveta na sabat.
Všetko živé smrťou diaľok už dávno vychladlo,
iba kamenná studňa naprostred dediny
vzdychá a sníva po starom o teplom daždi
zaživa po krk zakopaná v zemi.

Mešťania

Odišli,
prekrstení najbohatšou americkou sektou
na občasných kazateľov v modrých oblekoch,
so samoškrtiacou kravatou,
idú sa dobrovoľne pochovať do liateho betónu,
s nohami dopredu,
s dušou nikam.

Odišli,
už dávno rozvedení s rodným chotárom
v asfalte nechali vlčiu stopu,
tam dole v meste ešte chvíľu
utrácať budú silu poležiačky
s tŕňami ženského rodu podľa vzoru ulica.

Odišli,
bývalí pastieri z Doliny,
gazdovia z Rovní,
drevorubači z Polomu,
synovia nevládných otcov upracovaných vojnami,
odišli lenivieť do plávajúcich samohybných kresiel,
zmámení smrtiacou elektronikou.

Odišli,
ozlomkrk bežia z rodného domu zástupy rodákov
s kufríkom falošných zmeniek,
s batohom závidi a beznádeje,
bežia s vlastnými tieňmi opretek.

A hľa,
len čo si stačili vymeniť všetky zámky na izbách,
už ich v novom dome víta developerka Smrť,
prvá a posledná,
večne živá,
vábivo kostlivá,
jediná verná,
čo sa aspoň na hody rada vracia domov.

Prázdná osada nad Hriňovou

K zemi nachýlené drevenice,
opustené trojpriestorové chalupy,
spráchnivené stodoly,
výstavné chlievy, maštale aj cholvarky,
mŕtve more bodliakov okolo nich,
živý cintorín, ľudí niet.
Vysťahovali sa, ktorý ako:
niektorí odišli do mesta,
podaktorí do pekla,
iní do očistca.
Vravia, že už nežije ani farárko,
rodák zo susedného lazú,
čo tu bol tesne pred odchodom
do vlastnej večnosti
na starom bicykli sa podívať,
kde koho svojho času krstil,
kde do nemoty opitého suseda ratoval,
kde do ženby a kde do kláštora povzbudzoval,
výročnou spoveďou na milosť vďačne prijímal,
kde živé bytosti olejčekmi zaopatruval
a mŕtvych slziac pochovával.
Dlho vraj stál nad hrobom tej osady sám,
čosi bez knihy si pod nos hundrúc
a o chvíľu zasa očami pozdvihnutými
k horizontu spievajúc,
a vraj iba mláťačkárov pes Sultán,
čo mohol mať už dobrých
štyridsať psích rokov, ak nie viac,
sa bol dovtipil:
pribehol odkiaľsi spoza plota,
zavrtel huňatým chvostom
a pridal sa k spievajúcemu či zároveň plačúcemu kňazovi,
to presne nevedno,
ako jediný zástupca miestnych občanov

smutným zavýjaním nad krajinou,
graduujúc svoj prejav čoraz vyššie a vyššie,
až sa napokon obaja dotkli neba.

Žriedlo v Liptovskom Jáne

Kúsok nad dedinou,
kde si zvyčajne turista odkladá batoh zážitkov,
alebo veľkých očakávaní v opačnom smere,
víri sa biela pena v jazierku
zrozenom rovno zo skaly
kedysi dávno pred miliónmi rokov
úderom Mojžišovej palice.
Podaktorým sa tu však zjavilo
v odpadkoch nahádzaných do prameňa
sedem čiaš plných Božieho hnevu,
podľa svätého Jána
v kapitole pätnástej.
Jazierko napriek všetkému ešte žije.
Okolo turistovej nohy sa preháňa
sedem rýb tyrkysového sfarbenia
márne unikajúcich siedmim zlým anjelom
a iba ôsma nachádza stratený raj
v rybárovom koši.

Drevenica

Tá zažila slávy pozemskej,
tých pôrodov Anno Domini aj Roku Pána
bez jediného výkriku,
tých nádherne smutných a nečakaných úmrtí
v čase sviatočnom,
ba aj cez vrcholiace poľné práce,
bim-bam, bim-bam,
hneď, len čo pokosíš Vrchný prieloh,
len čo si prezlečíš naškrobenú košeľu

a chvatom zideš o pokolenie nižšie pod kopec
k otcovskej a materinskej chalupe,
kde drevo pod omietkou vlhkosťou beznádejne butrie,
ale na vzduchu,
vo vetroch a fujaviciach pod dozorom Božích múk
strážiacich na celom obzore chotár
vydrží naveky.

Naše pole

„Oráčiny boli mlačné, mršné a planie,“
písal kronikár pred sto rokmi
a otcovia, čo vedeli čítať, prikyvovali.
Ale to nie je dôvod, príčina,
prečo náš chotár usína naveky,
veď v spánku duší umiera celý svet
a iba raz do roka na Dušičky z mŕtvych vstáva.
Aha, aj pevná richtárova stodola,
donedávna pýcha obce, okresu aj samosprávneho kraja,
mení nezvratne geometriu,
to jest uhol sklonu k dedičnému pozemku,
spustnutá chajda žobrákova rovnako ošarpieva,
a zdýma aj otcovská chalupa najväčšieho gazdu
ako hláč na suchu.
V tej puste krajine
odľudnenej, beztvárnej a bezdetnej,
predanej vlni za cent pedofilnému podnikateľovi z Belgicka,
v tej krajine všetko umiera chémiou, fyzikou aj filozofiou.
Svoje si obhájl iba susedov traktor,
ktorý od rána do večera pod sebou dlávi
tisíce skrkvaných pet fliaš z umeliny.
Tu by človeka potešil aj obyčajný storočný smrek
vyvrátený víchricou.

Konský cintorín

Tam, kde sa vrchné lúky zvažujú k potoku,
kúsok nad Močiarom, kde sa kedysi utopilo
to prvé Margitino malé,
keď dočahovalo dreveného koníka paličkou,
plávajúceho preč,
dnes stará cesta stráca stopu v kysličkách
a ostrej tráve, čo nechcú husi,
a nedá sa tam ani pásť, teda tam,
kde sú tie mokré krtince,
pôjdete čoraz nižšie a nižšie,
až prídete na úroveň konského cintorína,
kde prvý bezbožník od nás,
Teofil sa volal, čudné meno,
my sme ho volali Filko,
a aj ostatní z dediny tak,
kde, opakujem, prvý bezbožník u nás,
lebo takých kedysi nebolo,
sa pýtal pochovať medzi kone,
podľa spisov toho Angličana,
čo chcel dokázať, že sme z opice,
čo priznáva aj dedinská kronika.

Anjeli v priesmyku

Rozmočená cesta v tom roku
ich viedla hore k nebu.
I vybrala sa babka s dospelou vnučkou,
vtedy v požehnanom stave,
neschodným priesmykom za sestrou na druhej strane.
Bojazlivými očami si svietili vlčou húštinou
a viedli tichý rozhovor o materinskom mlieku,
keď na to príde,
termín je o chvíľu tu.
Dieťa prišlo na svet celé, neporušené,
ako fazuľka,

celá babka, naozaj,
aspoň tak hovorili ľudia,
lebo nebolo ku komu inému prirovnať.
Potom už dospelá Katarína,
stále bez muža, ale s babkou-anjelom,
chce si zopakovať cestu k nebu.
Nuž ale ochorie a napoly oslepne
od mnohoročnej námahy o chlieb
a bodavého slnka, božemôj,
lebo len do slnka sa chcela s dieťaťom svojim
ponad ľudí a ponad pokrútené stromy dívať.
Hore v priesmyku všetko znova horelo tmou,
keď mala to malé chystať na prvé sväté prijímanie
a zadovážiť mu šatôčky, aspoň také,
aké majú ostatné. Vravím,
všetko znova horelo tmou,
ostal neporušený iba kríž na najvyššom bode,
dodnes viditeľný zo všetkých strán,
ktorý ju viedol čoraz vyššie hmlou.
Okolo cesty vzdychali rozmočené koľaje,
stopy po kolesách imaginárnych svadobných vozov,
ktoré sa ako hady naplňali až do každej jari ľadom
a obklopovali vám všetky kroky tmou.
Tu navždy ostala sama,
to jest Katarína,
opretá o plôtik z hrubo osekanej javoriny,
studená, ale verná krvi,
verná životu,
verná teplému mlieku,
ako to povedala babka kedysi,
keď stáli spolu pri kríži v priesmyku
od zeme najbližšie k nebu.
Jej túžba milovať, variť, prať
bola až do konca tamtoho kalendára
skutočná, ženská, materská, nebeská –
povedané metaforicky presne.
– Tu pri kríži na Prievale,
tuhľa je k nebu najbližšie! –

opakovala si po každom desiatku
spolu s už neviditeľnou babkou,
čistým anjelom strážnym,
a starobou pokrútené buky i súcitné smrek
jej konármi až po zem pritakávali.
Len toľko treba dodať,
že babkina sestra
vydatá cez hory do Bystrice
šila kedysi biele šaty na prvé sväté prijímanie
všetkým deťom zadarmo.

Jana Farmanová: Zelená (hlava-zem), olej na plátne, 2016